

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 330.34.01:338.2

АРХІТЕКТОНІКА МЕТОДОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

DOI 10.30838/P.ES.2224.040719.32.531

JEL: O17, O21, O38, O43

Разумова Г. В., к.е.н.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Регуляторна політика відіграє важливу роль у розвитку національної економіки країни. Водночас розвиток неодмінно пов'язаний із закономірними змінами, що повинні бути спрямовані на вирішення певних проблем у сферах національної економіки. За таких умов успішне управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки вимагає розуміння його методології та її структурних елементів. Проведене дослідження показало, що процес управління змінами регуляторної політики потребує подальшого вдосконалення, спрямованого на створення цілісної системи з чітко зазначеними характеристиками, структурою та процесом здійснення. Метою статті є удосконалення архітекtonіки методології управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки. Розглянуто основні підходи до визначення методології та сутність її складових. Визначено, що методологія управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки повинна мати складну архітекtonіку. Зазначено, що зміни регуляторної політики мають бути обґрунтовані, що стає можливим за умови кількох підходів та їх комбінування. Доведено, що управління змінами повинно відповідати певним принципам, серед яких основними є: принцип доцільності та принцип цілеспрямованості. Виокремлено основні стадії формування та реалізації регуляторної політики та запропоновано критерій їх визначення. Визначено, що основними стадіями регуляторної політики є агонізуюча, реформаційна, інституційна та модернізаційна, які виокремлено за критерієм наявності змін регуляторної політики (сталість процесу регулювання). У результаті дослідження удосконалено архітекtonіку методології управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки, що, на відміну від інших, може бути представлена як поліфункціональне утворення зі складною архітекtonікою,

яка включає лінгвістичну, праксеологічну, інституціональну, комунікативно-рефлексивну підсистеми та забезпечує впорядкування управління змінами у цілісну систему з чітко визначеними характеристиками, логічною структурою та процесом здійснення.

Ключові слова: методологія; розвиток; регуляторна політика; управління; зміни; національна економіка

UDC 330.34.01:338.2

ARCHITECTONICS OF NATIONAL ECONOMY REGULATORY DEVELOPMENT POLICY CHANGES MANAGEMENT

DOI 10.30838/P.ES.2224.040719.32.531

JEL: O17, O21, O38, O43

Razumova G., PhD in Economics

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

Regulatory policy takes an important role in the development of the national economy of the country. At the same time, development is inevitably linked to the regular changes that must be targeted to solve certain problems in the national economy. In such circumstances, successful management of changes in the regulatory development policy of the national economy requires an understanding of its methodology and structural elements. The conducted research has shown that the process of managing regulatory change requires further improvement aimed at creating a coherent system with clearly specified characteristics, structure and implementation process. The purpose of the article is to improve the architectonics of the changes management methodology in the regulatory policy of national economy development. The basic approaches to the definition of the methodology and the essence of its components have been considered. It has been determined that the changes management methodology in the regulatory policy of national economy development should have a complex architectonics. It has been stated that changes in regulatory policy should be justified, which is possible with the combination of several approaches. It has been proven that changes management has to comply with certain principles, the most important of which are: the principle of expediency and the principle of commitment. The main stages of the formation and implementation of the regulatory policy have been identified and the criterion for their definition has been proposed. It has been determined that the main stages of regulatory policy are agonizing, reforming, institutional and modernization, which are distinguished by the criterion of changes in regulatory policy (the sustainability of the regulatory process). The architectonics of the changes management methodology in the regulatory policy of the national economy has been improved in this research, which, unlike others, can be represented as a multifunctional entity with complex architectonics, which includes linguistic, praxeological, institutional, communicative-

reflexive subsystems and provide a system with well-defined characteristics, logical structure and implementation process.

Keywords: methodology; development; regulatory policy; management; changes; national economy

Актуальність. Досвід розвитку багатьох країн, у тому числі України, свідчить про те, що розв'язання проблем за допомогою виключно механізмів ринкового саморегулювання неможливе. Державне регулювання, що спрямоване на створення умов для розвитку національної економіки, відіграє важливу роль. Водночас співвідношення регулятивних функцій держави та ринкових механізмів залежить від багатьох факторів, зокрема: рівень розвитку продуктивних сил, політична ситуація, соціальна структура, національні особливості тощо. Розвиток заразом неодмінно пов'язаний із закономірними змінами, що повинні бути спрямовані на вирішення певних проблем у сферах національної економіки та стимулювання розвитку національної економіки в цілому. За таких умов, успішне управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки вимагає розуміння його методології та її структурних елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриттю сутності, структури та певних складових методології присвячено наукові праці таких вчених, як: В. Андрійчук, В. Бакуменко, В. Князєв, Я. Ларіна, О. Пунченко, Ю. Сурмін, Л. Худолій, Г. Чорний, В. Чумакова та інші. Водночас дослідження механізмів державного регулювання економіки та формування регуляторної політики розкривається таким науковцями, як В. Геєць, О. Колесніков, І. Колупаєва, В. Ляшенко, Н. Осадча, В. Павленко, М. Погрібняк, Г. Толмачова, О. Шевердіна та інші.

Незважаючи на широке коло наукових праць, процес управління змінами регуляторної політики потребує подальших досліджень, спрямованих на створення цілісної системи з чітко зазначеними характеристиками, структурою та процесом здійснення.

Метою дослідження є удосконалення архітекτονіки методології управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки.

Виклад основних результатів дослідження. Згідно Великого тлумачного словника сучасної української мови методологією є

сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання [1, с. 664].

С. Ожегов трактує методологію як:

- 1) вчення про науковий метод пізнання;
- 2) сукупність методів, що застосовуються в окремих науках [2, с. 282].

В. Андрійчук зазначає, що методологія наукового дослідження – це сукупність методів, принципів та прийомів, які використовує дослідник для пізнання предмета свого дослідження за їх певного співвідношення та субординації. При цьому вчений наголошує, що особливістю методології наукового дослідження є те, що її можуть становити, окрім методів, принципів та прийомів, специфічних для науки, якої стосується дослідження, й такі, що розроблені іншими науками [3].

У праці О. Пунченка методологія розкривається як процес інтеграції методів наукового пізнання та як процес приросту нового знання [4].

В загальному розумінні методологія управління змінами спрямована на створення методологічної бази для прийняття рішень про застосування різних підходів, принципів і методів щодо управління змінами, забезпечувати підтримку у здійсненні необхідних змін.

Для більш повного розуміння сутності методології, на нашу думку, необхідно дослідити сутність її складових, таких як: підхід, принцип та метод.

Словниковим визначенням поняття «підхід» є його тлумачення як сукупності способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-, що-небудь або ставлення до кого-, чого-небудь [1, с. 969].

В. Чумакова розглядає науковий підхід як філософську, теоретичну позицію дослідження, стратегію вивчення якогось процесу. За таких умов підхід демонструє, як потрібно спрямовувати дослідження та як підійти до вивчення певного процесу або явища [5].

Важливим складником методології є принципи. Принципом прийнято вважати [1, с. 1125; 6, с. 452]:

- 1) основне вихідне положення наукової системи, теорії, науки чи напряму, першооснова;
- 2) особливість, що покладено в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось.

Наукові принципи – це вихідні основи, неодмінні положення чи твердження, яким повинні відповідати певні теорії, знання, концепції, гіпотези та світогляди, завдяки чому досягається певна спрямованість руху наукового пізнання до істини [3].

Автори словників української та російської мови визначають поняття «метод» як [1, с. 664; 2, с. 282]:

- 1) спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя;
- 2) прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності;
- 3) спосіб теоретичного дослідження або практичної реалізації чого-небудь.

Л. Худолій, Я. Ларіна та Г. Чорний стверджують, що метод як явище в практичній діяльності людей є способом виконання конкретної дії, операції або роботи. Водночас методи наукового дослідження як явище – це ті ж самі дії, операції та роботи на всіх етапах процесу дослідження: від обрання об'єкта до впровадження результатів дослідження у практичну діяльність [7].

В. Бакуменко, В. Князев та Ю. Сурмін розглядають метод як систему дій, спрямованих на досягнення поставленої мети, що склалася в процесі багаторазових застосувань [8, с. 13].

Розгляд методології управління змінами як певної системи, що поєднує її підсистеми, а також елементи в середині цих підсистем передбачає широке її трактування в аспекті діяльності взагалі, але залишає відкритим питання про структуру та структурний взаємозв'язок між елементами системи.

За такого підходу методологія управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки повинна мати досить складну архітектоніку, що включає кілька найважливіших підсистем (рис. 1):

- лінгвістична підсистема включає терміни та їх словосполучення, що формують одиничні та синтезовані категорії;
- праксеологічна підсистема (принципи, методи, парадигми, підходи);
- інституціональна підсистема (форми, орієнтири, моделі);
- комунікативно-рефлексивна підсистема (стадії та етапи).

Взаємозв'язок між цими підсистемами дає змогу представити методологію управління змінами як поліфункціональне утворення, що забезпечує впорядкування управління змінами у цілісну систему з чітко визначеними характеристиками, логічною структурою та процесом здійснення.

Рис. 1 Архітектура методології управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки

Джерело: розроблено автором

Якщо говорити про лінгвістичну підсистему, то вона поєднує в собі такі одиничні категорії, як розвиток, регуляторна політика, управління,

зміни – одиничні категорії. Розуміння сутності цих основних одиничних категорій дає змогу сформуванню уявлення про те, якою є сутність управління змінами регуляторної політики розвитку як синтезованої категорії в галузі економіки та управління.

Праксеологічна підсистема методології управління змінами регуляторної політики розвитку включає певні парадигми, принципи, методи, підходи. В сучасному світі все більше уваги приділяється досягненню балансу між економічними, екологічними та соціальними складовими розвитку національної економіки, що свідчить про все більш явне домінування парадигми сталого розвитку.

Зміни регуляторної політики мають бути обґрунтовані, що стає можливим за умови поєднання кількох підходів – їх комбінування. Водночас важливо, щоб даний підхід був прогностичним, тобто не просто враховував поточну ситуацію, але й давав би змогу отримати прогностичні оцінки, що й даватиме підґрунтя для прийняття вірних і зважених рішень управлінського характеру.

При цьому, доцільним на наш погляд є поєднання таких підходів, як матричний (передбачає побудову матриці, яка візуалізує узагальнюючі результати оцінки розвитку регуляторної політики та взаємозв'язку між ними, тобто дозволяє наочно відобразити поточну ситуацію) та профільний підхід (передбачає побудову профілю змін регуляторної політики розвитку, на основі якого можна визначити майбутні орієнтири змін регуляторної політики розвитку).

Управління змінами повинно відповідати певним принципам, серед яких у якості основних варто, на нашу думку, виокремити принцип доцільності (враховує наскільки економічно виправданими є витрати по впровадженню запропонованих змін) та принцип цілеспрямованості (враховує наскільки впровадження змін дозволяє досягти поставленої мети, тобто наскільки вони будуть результативними).

При цьому, в процесі управління змінами можуть застосовуватися адаптаційні та / або біфуркаційні методи.

Адаптаційними є методи, які ґрунтуються на зворотних зв'язках, і сприяють змінам регуляторної політики у відповідь на вплив зовнішніх збурень з метою пристосування до них.

Біфуркаційними є методи, які прискорюють процес змін, передбачають формування нової якісної основи для них, сприяють забезпеченню випереджаючих змін у відповідь на можливий вплив зовнішніх чинників.

Інституційна підсистема методології управління змінами регуляторної політики розвитку включає форми змін, моделі, що використовуються для їх обґрунтування та орієнтири для їх розробки та впровадження.

Варто розрізняти такі форми змін – еволюційні (поступальні) та революційні (кардинальні) зміни. Форма змін визначається тим, наскільки вчасно усвідомлюється необхідність змін, що обумовлює в свою чергу, які стадії регуляторної політики змінюють одна одну.

Моделі, які використовуються в процесі управління змінами регуляторної політики, мають бути побудовані за результатами моделювання, а саме з використанням аналітико-пізнавального моделювання змін – будується матрична модель, тоді як за результатами оптимізаційно-пошукового моделювання будується оптимізаційна модель.

Орієнтирами, які визначаються при цьому, мають бути характер, спрямованість та орієнтація подальших дій щодо змін.

Комунікативно-рефлексивна підсистема включає стадії регулювання та етапи управління змінами.

На нашу думку етапами управління змінами регуляторної політики розвитку мають бути наступні:

- оцінка розвитку національної економіки та поточного стану регуляторної політики;
- моделювання взаємозв'язків між розвитком національної економіки та регуляторною політикою;
- зонування тривимірної матриці управління змінами регуляторної політики;
- планування та оптимізація змін регуляторної політики;
- їх впровадження та контроль.

Як зазначено на рис. 1, основними стадіями регуляторної політики є агонізуюча, реформаційна, інституційна та модернізаційна. Поділ на такі

стадії здійснюються за таким критерієм, як наявність змін регуляторної політики (сталість процесу регулювання).

Висновки. У результаті проведеного дослідження удосконалено архітектоніку методології управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки, що, на відміну від інших, може бути представлена як поліфункціональне утворення зі складною архітектонікою, яка включає лінгвістичну, праксеологічну, інституціональну, комунікативно-рефлексивну підсистеми та забезпечує впорядкування управління змінами у цілісну систему з чітко визначеними характеристиками, логічною структурою та процесом здійснення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (за ред. Бусел В. Т). Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка. Москва: Русский язык, 1988. 750 с.
3. Андрійчук В. Г. Сутнісний аспект методології наукових досліджень. Економіка АПК. 2016. № 7. С. 87-94.
4. Пунченко О. П. Методологічні новації у сучасному науковому пізнанні. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. № 57. С.27-37.
5. Чумакова В. Наукові підходи та методи дослідження міграційної політики у європейській науковій літературі. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2013. № 10 (259). С. 67-71.
6. Новий український тлумачний словник (за ред. В. В. Дубічинського). Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2008. 608 с.
7. Худолій Л. М., Ларіна Я. С., Чорний Г. М. Методи наукових досліджень в аграрній економіці. Економіка АПК. 2013. №. 9. С. 79-84.
8. Методологія наукових досліджень з державного управління: хрестоматія / за заг. ред. К. О. Ващенко. Київ: Національна академія державного управління при Президентові України, 2014. 180 с.
9. Разумова Г. В. Концепція управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки. Економіка та держава. 2019. № 8. С. 58-61. DOI: 10.32702/2306_6806.2019.8.58

10. Разумова Г. В. Підхід до оцінки регуляторної політики та її впливу на розвиток економіки. Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 142. – Дніпро: ПДАБА, 2019. – С. 78-87. DOI: 10.30838/P.ES.2224.260219.78.380.
11. OECD/KDI. Improving regulatory governance: trends, practices and the way forward. Paris: OECD Publishing, 2017. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/improving-regulatory-governance_9789264280366-en. DOI: 10.1787/9789264280366-en.

REFERENCES:

1. Busel, V. T. (ed.) (2005). Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoji ukrajinsjkoji movy [*A great explanatory dictionary of modern Ukrainian*]. Kyiv; Irpin: Perun, VIII [in Ukrainian].
2. Ozhegov, S. I. (1988). Slovar russkogo yazyika [*Dictionary of the Russian language*]. Moskva: Russkiy yazyk [in Russian].
3. Andriichuk, V. H. (2016). Sutnisnyj aspekt metodologhiji naukovykh doslidzhenj [The conceptual aspect of scientific research methodology]. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex*, 7, 87-94 [in Ukrainian].
4. Punchenko, O. P. (2014). Metodologhichni novaciji u suchasnomu naukovomu piznanni [Methodological innovations in the modern scientific knowledge]. *Ghumanitarnyj visnyk Zaporizjkoji derzhavnoji inzhenernoji akademiji – Humanities Bulletin of Zaporizhzh State Engineering Academy*, 57, 27-37 [in Ukrainian].
5. Chumakova, V. (2013). Naukovi pidkhody ta metody doslidzhennja mighracijnoji polityky u jevropejskij naukovej literaturi [The research approaches and methods of migration policy in european research literature]. *Naukovyj visnyk Skhidnojevropejskogho nacionaljnogho universytetu imeni Lesi Ukrajinky – Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University*, 10 (259), 67-71 [in Ukrainian].
6. Dubichynskij, V. V. (ed.) (2008). Novyj ukrajinsjkyj tlumachnyj slovnyk [*New Ukrainian Interpretative Dictionary*]. Kharkiv: Knyzhkovyj Klub “Klub simejnogho dozvillja” [in Ukrainian].
7. Khudolij, L. M., Larina, Ja. S., Chornyj, Gh. M. (2013). Metody naukovykh doslidzhenj v aghrarnij ekonomici [Methods of scientific researches in agrarian economy]. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex*, 9, 79-84 [in Ukrainian].
8. Vashhenko, K. O. (ed.) (2014). Metodologhija naukovykh doslidzhenj z derzhavnogho upravlinnja: khrestomatija [Methodology of scientific research in public administration:

- textbook]. Kiev: National Academy for Public Administration under the President of Ukraine [in Ukrainian].
9. Razumova, H. V. (2019). Konceptija upravlinnja zminamy rehuljatornoji polityky rozvytku nacionaljnoji ekonomiky [Concept of management of changes in regulatory policy of the development of national economy]. *Ekonomika ta derzhava*, 8, 58-61. DOI: 10.32702/2306_6806.2019.8.58 [in Ukrainian].
 10. Razumova, H. V. (2019). Pidkhid do ocinky rehuljatornoji polityky ta jiji vplyvu na rozvytok ekonomiky [Approach to regulatory policy evaluation and its effects on economic development]. *Ekonomichniy prostir – Economic scope*, 142, 78-87. DOI: 10.30838/P.ES.2224.260219.78.380 [in Ukrainian].
 11. OECD/KDI (2017). Improving regulatory governance: trends, practices and the way forward. Paris: OECD Publishing. (n.d.). *oecd-ilibrary.org*. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/governance/improving-regulatory-governance_9789264280366-en. DOI: 10.1787/9789264280366-en